

A razzia

(*The Raid*)

Odakint szerte a fagy hideg szépsége ragyogott, de a szegénynegyed sem nem látta, sem nem érezte: a szegénynegyed aludt. Szorongó csönd lengett a házban, mert mindenki tudta, ébren is, álmában is, hogy a halál és komája, a sebosztó ott ólálkodik a sötét utcákon. A bércaszárnya homályló ablakával utcára néző szobájában Sean kerekas vaságyán fekvve a másnap szövedékére gondolt. Látta maga előtt az odakint elnyúló utcát, az otrombán kövezett úttestet, melyet hulladék szalma, ronggyá gyúrt papír, dobozok hada, itt-ott halmokban lótrágya borított, vastagon meghintve szunnyadó porral, mely arra várt, hogy a kósza szél lustán felkavarja és bosszantó új életre keltse. A járdán szabályos közönként ösztövérgázlámpák álltak, a rajtuk hintázó gyerekek nem egyet meggörbítettek, ezek két-rét görnyedtek, akár megannyi öregember, aki megpihen, amíg kilihegi magát, és tán a derekából is kiáll a fájás. A búbanatos járda erre-arra kanyargott a magas házak mentén, s vitte a népet a színeket kifakító robot, a tüdőbajos köhögés, a lázrohamos fetrengés, az életre mormolt keserű átkozódás felé, a Szent Antalhoz, Kis Virág Szent Terézhez és Missabielle-i Bernadette-hez kiáltott kétségbeesett fohászok felé, bármennyire is hibázdott segítségük a bajban. Erre a sziklára építem egyházamat.

Ott álltak a házak: méltatlankodó gyógyíthatatlanok hosszú sora, melyeken ott ült a láz, a hideglelés, a rák, a tüdővész évszázados bélyege, a kisgyermek megposhadt könnye, a friss házas leányok csalódott sóhaja. Az idő beköpte kiskapuk a dühös dörömbölés varas forradásait viselték, a két oldalukon díszelgő oszlopok rogyadoztak, pompás lakkozásuk rég lehámlott, mintha mankóként támogatnák a bénult lábukon reszketegen imbolygó kapuszárnyakat. A csipás ablakszemek homályosan pislogtak kifelé, rajtuk stukkóként a nyugtalan utca egy évnyi pora. Kosz és ragály volt itt a két fő szentség: a belső, szellemi nyomorúság külső, látható jeleként. Az emberek a lehető legolcsóbb élelmet vásárolták, hogy élni, dolgozni bírjanak, vallásukat gyakorolni: a legolcsóbb krumplit, a legolcsóbb teát, a legolcsóbb húst, a legolcsóbb zsírt; és megvárták, amíg kiszárad a kenyér a boltban, hogy azt is olcsóbban vehessék meg. Itt a morzsát is összeszedték, hogy semmi kárba ne vesz-

---

Sean O'Casey *Az eke és a csillagok* (1926) című drámája körül kirobbant konfliktusok miatt Angliába költözött. Újító színpadi kísérletei nem mindig teremtettek maradandó értéket, még kevésbé hoztak hasznot. Az anyagi jólétet emlékiratainak hat kötete (1939–54) hozta meg számára; ezek közül az első magyarul is megjelent (*Zörgettem az ajtón*, 1963). A kamaszkort és a Válságos Évtizedet – a nagy sztrájktól (1913) a polgárháború lezártaig (1923) – tárgyaló második, harmadik és negyedik kötet máig nagy művészi értékű, izgalmas olvasmány. Jelen fejezet az önéletrajz negyedik kötetéből való. (A ford.)

szen. Az utcák a rothadás és a romlás hosszú folyosói voltak. Miféle csodás emlékezőtehetség köthette volna ezt a roskadt nyomorúságot a selyem és a szatén hajdan hivalkodó pompájához, a 18. század bimbózó rózsájához, illatos levendulájához? Tán ezer éve is megvan, hogy a legutolsó levendulás ladyt lábbal előre kivitték az úri sorában utolsónak maradt házból. A nap is beleborzong, ha egy itteni tetőhöz hozzáér, mert úgy érzi, valami gonosz erő dermeszti palástjának izzását. A hajdan itt nyílt virágok örökre kihaltak. Nem vonul meg kedvenc zugában a viola; a kankalin híre-nyoma messzi távolba vész; táncoló tűzliliomnak nincs helye itt; árnyas eresz alján fecske nem csicsereg; a ritka veréb is szomorú látvány, ha a kaján porban sárga zabszemet keres; még a bíborsüvegű, tüskehajú bogáncs sem lelne magának egy sarkot, ahol kemény sorsát megélné. Itt aztán nem sétál holmi Wordsworth, mint felhő, céltalan, könnyedén.

*Oly rettegést tisztos halott nem provokál,
Mint az itt élő, rothasztó halál.
Gyermekben itt csak élet-ösztön épül,
Ha játszik is, a lét harcára készül;
Szívósan próbál, hogy ha kell majd, szépen
Megállja helyét felnőtt szerepében:
A lány visítson, mint a fúria,
S ököllel tanítsa mőresre az ura.*

És mégis, ebben a talányos rémségben gyökeret vert a gologotavirág. Ami elvesztett, megtaláltatott, ami meghalt, új életre támadt. A keskeny pengéjű kardtól meglebbenő brokátkabát alatt izzó szellem föléledt, bár ugyan nem brokátba, hanem rongyokba öltözött; kardja nincs, sem komédiába-szatírába illő kecses mondatai; inkább keserű átkai, tiszta erőből odasújtó ökölcsapásai, s egy bűzhödt, vad köpés az urak képébe. Harcba szálltak ezek a kötözni való bolondok, Larkin és Connolly vezette őket; és küzdöttek, mígnem vacogó szívükben fölkelt a fényes nap, az új, dicsőséges ragyogás, a vörös evangélium: Isten megismert dicsőségének világa megnyilatkozott férfiak, nők, kisgyermekes tevékeny szellemében és eleven testében. És immár a pusztá kezűknél valami hathatósabbat vetettek harcba. Nem egy puska tűztölcsére rémisztette a sötét sarkokat és a félhomályos utcákat, s a kekiszínbe vagy feketébe bújt fegyveresek meglapultak robogó teherautóikban, mielőtt sebesen visszalöttek volna az ismét félhomályba boruló utcákra, az iméntinél is sötétebb sarkokra.

Most csöndes volt az öreg ház. A csinos Bessie Ballynoy bekopogtatott fölfelé menet, de mikor megtudta, hogy Sean már lefeküdt, jó éjt kívánt, és ment. A lusa álom bekúszott a sötét előcsarnokon át, hogy elsimítsa az idegeskedést, és elcsitítsa fönt és lent, a padlástól az alagsorig a lármát. Nyavalyás, beesett szemű álom, szakadt, sáros, lötyögős papucs a lábán, érzélgősen suttozva kér csöndet; ásítva oson befelé, őrszemet sem állít, pedig minden éjszaka veszedelmes éjszaka most Dublinban. Minden szobában csöndesen állt a polcon az olcsó cserépedény; a székek a roskatag falnak támasztva; a parázs rózsás arca mind elsápadt; a gyermeklábak dibi-dobogása rég abbamaradt; csak az álmok kúsztak fortélyosan szanaszét: néhány sötét pillanatra csillámló békével töltötték be a csúf szobákat,

óvatosan mért pompába burkolták az alvókat, öblös palackokba zárt ritka borokat kóstoltattak velük, vagy játszi hullámú tenger sárga homokpartjára vezették őket. Egy fiatal lány talán lenge hálórúhába, hófehér ágyneműbe álmodta magát, a színpompás öltözékű királyfi pedig ott állt a hálószoba ajtajában, alig várta, hogy bejöhessen, és választékos modorban jó éjszakát kívánjon neki; a fiatal fiúk viszont karddal a kezükben látták magukat, amint a keki színbe bújt orgyilkosokat úzik-hajtják kifelé Írhon öt gyönyörű mezejéről.

Most minden órangyal megpihent, álmosan bólogattak a rongyos paplanok és a szakadt lepedők mellett, mert a bűn éjjelente kutyamód összegömbölyödve aludt a lábuknál, hogy reggelig kivárja, míg újra indul a szegénynegyed élete. Így aludt a Kijárási Tilalom óráiban a csöndes bércaszárnya, nem tudván, hogy minden elhaladó motor zümmögése-zúgása valaki halálának dalát zengi; igaz, álmukban a nyálkás tető kettényílt fejük fölött, és szinte kéznnyújtásnyira mutatta a csillagokat.

Mikor virrad a hajnal, mikor kél föl Írhon fényes napja? Hányszor hallotta Sean e dalba foglalt szavakat epekedéstől elfúlt előadásban egy-egy nyolcütémű reel után, a ceilidh vagy egy sapkatánc után a sgoruidheacht¹ végén. Hát, itt soha meg nem virrad, soha nem tűnnek el az árnyak. Sean szeme lassan lecsukódott, homályos gondolatok úsztak át aléltan a dohogó motorzúgásba, mely gyorsan közeledett az utcán odakint. Felpattant félkönyékre, amint meghallotta, hogy fékeznek, hisz eszerint a teherautók itt álltak meg a házuk, hacsak nem a bal- vagy jobbfelöli szomszéd ház előtt. Aztán ugyanolyan gyorsan lebukott a fényező vakító fénynyalábja elől, mely a szoba sötét masszájának színét lefölyözte. Pár pillanatra ezüstszínt kaptak az öreg falak, aztán visszahúzódott a fénynyaláb, elapadt, hogy a ház egy másik részébe nyomuljon be. Kisvártatva döngő ütések záporoztak a makacs kiskapu fájára, majd üveg csörömpölt, közölve Seannal, hogy kétoldalt a kisablakot kalapáccsal vagy puskatussal bezúrták.

Razzia! A házbeliek édes álmai szétfoszlottak, nem aludt senki; a kisgyerekek kezüket-lábukat anyjuk megfeszülő testébe fúrták.

Melyek lehetnek: a Bakák vagy a Barnák? A különítményesek, gondolta Sean; a katonák nem ordítanak ilyen veszettül, a kiskapu ablakait se verték volna ki rögtön; puskatussal dörömbölnének, és megvárnák, amíg valaki kinyitja. Nem, ezek a Barnák.

Harisnyás lábak topogását hallotta, akármilyen halkán is jött le az illető a lépcsőn; lent balra fordult, s az lépcsőházból kiment az udvarra. Sean annyira hegyezte a fülét, hogy a kiskapura zuhogó ütések mögül is világosan hallotta a sietős lábak selymes, puha lépteit; aztán mintha a hátsó ajtó halkán kinyílt és becsukódott volna.

Vajon ki volt?, gondolta Sean. Bármelyik házbeli férfi lehetett. Akik kimaradtak a rajtaütésekből, gyakran szállítottak lőszert azoknak, akik részt vettek bennük; a dokkmunkások meg a tengerészek pedig örömet csempésztek nekik kifizegyvert. Ha nem volna ilyen rossz a szeme, Sean maga is csinálná. Így vagy úgy, mindenki benne volt, kivéve Mrs. Ballynoy cingár, gyöngécske férjét: az messze került a politikát. Akárhogy is, valaki kiosont a hátsó ajtón, hogy aztán a falon átugorva eltűnjön a sötét sikátorban: ha nem is félelem, de mindenkép-

¹ Kimondottan ír-gael nyelvű dal- és tánccház

pen feltűnés nélkül. A dublini nyomornegyedek hadban álltak a Brit Birodalommal; a hadsereg minden hatalma, mellettük segéderőként a könyörtelen banditák bandái; a királyi kormány és a pelyva-pénzű bankok rendbe szedett tekintélye harcolt a bérkaszárnnyák rongyos madárnépével. Egenlőtlen küzdelem, de a nyomornegyedek fognak győzni!

No, ez volt a kiskapu.

Recsegés-ropogás reszkettette meg a vén házat, és reszkettette meg Sean szívét, mert jól tudta, micsoda próbatétel várja, mihelyt egy Barna különítményes zseblámpája szétszórja a szoba sötétjét. Ajtaja előtt bakancsos lábak rohantak dühödten, s értek el a hallgatag ház zugaiba; senki nem lépett ki a szobájából, ahogy hamar halálát lelje a sötét, huzatos lépcsőházban.

Eszébe jutott a két fiú, akit a dublini Várból a város melletti szeméttelre vitt két különítményes tiszt; leültették őket egy öreg kőfal tövébe, a szemétből kiszedtek két ócska vödört, a fejükbe húzták. Aztán negyven lépésnyivel arrébb mentek, és szitává lőtték a vödröket; az eredményt otthagyták, hadd tanuljanak meg rettegni a Barnáktól a maradék köztársaságiak. Eszébe jutott Seannak Clancy, Clue és McKee, akiket bilincsben bevittek a Várba, ahol a Barnák szuronybökődéssel interjúvolták őket, ami oly vitézül sikerült, hogy végül már sóhajtni se bírtak, mert elszállt belőlük a lélek.

Sean se zajt, se hangot nem hallott, a bezúzott kiskapu döndülése óta mindenre csönd borult. Nem nyikkantak a gyerekek sem, túlságosan meg voltak ijedve, beléjük szakadt a sikítás, hacsak egy puska el nem dördült volna valahol: csönd honolt mindenütt, az alvó nyomornegyed szomorú csöndje. Sean persze tudta, hogy a házban nyüzsögnek a fegyveresek, föl-le lopakodnak a lépcsőházban, meg-megtorpannak egy-egy ajtó előtt, ideges ujjuk a kibiztosított karabély ravaszán. Úgy gondolta, vannak köztük Feketék is, minden alattomos alvilági razziaosztág klaszszikus elemei. A Barnák magukban nagyobb lármát csapnának, amint berontanak egy szobába, és ordítanak, hogy leszedjék magukról az arcukon végigvágó félelmet. A Feketék ilyesminek nem adják jelét, túl büszkék hozzá. A Bakák viszont inkább meleg szívűek, húzódoznak tőle, hogy egy nő szobáját feldúlják; sőt, a maguk fura angol módján tréfálkoznak is, biztatják a nőket, még a gyerekeket is, hogy morrogjanak bátran, amiért nem hagyják őket tisztességesen aludni.

Mit tehetett Sean, próbált elfeküdni, mint a holt, még mélyebbre beásni magát a kerek vaságy kemény matracába; meg se fordult a fejében, hogy az ajtóhoz lopózzék fülelni; próbálta úgy szabályozni a légzését, hogy ő maga se hallja; mert a mély csönd hallatán a Barnáknak talán kevésbé támad kedvük kinyomozni az okát; bár a Fekete segéderős épp ki nem állhatja a csöndet, és a hullát is kilöki a koporsóból, ha fegyver után kutat. Sean most már soha nem zárta az ajtaját, mert úgy tapasztalta, a razziazókat idegesíti, ha nem jutnak be azonnal egy szobába.

Szeme sarkából látta az ablakon át, hogy a fényszóró végigsiklik az utcán, föl-le; egy pillanatra el is vakította, mikor a fény elárasztotta a szobát. Aztán tompa, de súlyos duhogást hallott hátulról, súlyos vas döngött vastag keményfán, úgy sejtette, a nagy sufnit akarják feltörni, amiben valamikor ácsműhely volt, mostanában pedig Mrs. Ballynoy férje dolgozik néha benne. Aztán halk lépteket hallott, az előcsarnokból tartottak suttyomban hátra, az udvar felé. Akárki volt, meghúzta magát, amíg amazok a kiskaput bezúzták. Átmászott a falon, gondolta

Sean, és valahol – tán közvetlenül a fal mögött – hang nélkül kucorgott a szűk sikátor legsötétebb zugában, szorosán markolta revolverét, cipője saját madzagján a nyakába kötve, hogy ha el kell szelelnie, ne árulja el a lába dobogása, merre küldje utána az ellenség a golyózáport; keserves az éjszaka meztláb.

Sean szinte érezte, hogy imádkoznak az asszonyok, talán az emberek is, amíg a duhogás tart, hogy rögtön abba hagyják, amint beáll a csönd, mert nem szolgálna javukra, ha tudatnák a Feketékkel, hogy megpróbáltak Istenhez szólni. Ezek a csöndek voltak a legrosszabbak: amíg amazok romboltak, tudta az ember, hol vannak; a csöndek idején nem tudta. Olyankor bárhol lehetnek: talán e pillanatban nyitja valamelyik halkán, alattomosan az ő szobájának az ajtaját; talán már bent is vannak ketten-hárman, hisz a fekete egyenruhájuk éppen passzol a sötét-hez, amit úgy szeretnek, még a képüket is feketére kenik valami lével, hogy még célszerűbben beolvadjanak az éjszaka náluk is sötétebb árnyai közé. Bármelyik percben belevakíthat a félig lehunyt szemébe egy erős zseblámpa, bármelyik percben elsüketítheti a fülét egy sorozat beleüvöltött kérdés, meztelen mellkasába bármelyik percben ólomszín karikát rajzolhat a belényomott pisztolycső. Próbálta kiverni fejéből a gondolatot, belefeledkezni a sötétségbe, kiszórni félelmét a tér végtelenébe, de mi haszna: a gondolat megragadt a Barnáknál, akik ott vannak, és a fejében egyre-másra megfordult, hogy milyen érzés volna, ha egy pisztolygolyó csatornát égetne a hasa közepébe.

Azrael, Azrael, méltóságteljes szellemi lény, kecses halálangyal, jöjj el, segélj meg bennünket, jöttödre várunk, víg urak!

*Jöjj, kedves és enyhétadó halál,
hullámozd körbe a földet, derűsen érkezz,
érkezzél,
nappal, éjszaka, mindenkire külön-külön,
előbb vagy utóbb, gyöngéd halál.*

Ó, Whitman, Walter Whitman, nem ismered te a Barnákat! Itt nem derűsen érkezik a halál, s a két keze ádázul borzalmas, nemhogy gyöngéd volna. Itt a halál angyala harapós szuka!

Túráztatott, indulásra kész motorok zaja riasztotta fel a csöndet. Sean lépteket hallott a lépcsőházból, néhány hang tréfákat puffogatott. Amazok menni készültek. Persze vagy elmennek, vagy nem: néha csak megjátszották, kicsit arrébb vitték a teherautókat, de a fegyvereseket otthagyták, hogy aztán megint lerohanják a házat, mikor a bolond népek hálógöncben előbújnak a szobájukból, és sietve faggatni kezdik egymást. Maradj nyugton, ne mozdulj, meg se moccanj: némelyik talán az ajtód előtt les rád.

Sean úgy érezte, hosszú ideje fekszik egy helyben; a félelem veritéke kiütött a testén, megborzongott belé. Hallotta, hogy a kilincs halkán, fémesen megcsikordul. Mindjárt belendül egy fekete ruhás kar, és megvillan egy lövés, aminek a hangját ő már nem hallja. Csöndben mélyebbre fészkelte magát az ágyban, s a továbbiakat Istenre bízta.

– Hé! – hallotta Mrs. Ballynoy suttogását a sötétből. – Itt van maga, vagy elvittek? Nincs is itt, vagy alszik, vagy mi?

– Már megint ez a nő! – gondolta Sean méltatlankodva. – Halálra rémített! – Ébren vagyok, Mrs. Ballynoy – suttogta válaszképp.

– No – mondta a nő halkán – most már nem kell izgulni, alhat nyugodtan, vagy föl is kelhet, hogy elbeszélgessen kicsit ezekről az idétlen dolgokról, amik egy keresztény évszázadban előadják magukat.

– Várjon, amíg gyertyát gyújtok – mondta Sean, és kitornáztatta magát a rémesen nyikorgó ágy gödréből.

– Maga csak ne gyújtson gyertyát – mondta a nő vihogásba szaladt hangja –, mert ez az egybe-pizsama az egyetlen védőfal a pusztá testem és egy fiatalember kutakodó tekintete között; és nem volna jó egyik végtelből a másikba esni egy és ugyanazon éjszakán.

– Találtak valamit? – kérdezte Sean.

– Semmit, bár két embert elvittek magukkal. A pokolba velük, de hamar, és a legtüzesebb platnit fűtsék alájuk az ördögök! Ne gyújtson még gyertyát, aki lélek a közeli veszélyt szárazon megúsza, az gyakran zabolátlanul viselkedik a magamfajta ártatlan asszonyszeméllyel; bár tudom, maga nem afféle.

Sean hallotta, hogy az ajtó halkán becsukódik, s a nő valamit matat a zár körül. Remélte, hogy nem akar maradni.

– No, itt a kulcs; biztosabb, ha bezárt ajtó kerül az olyan szemek útjába, amik éjjel-nappal a más emberek dolgait lesik, és mindent a maguk piszkos esze szerint színeznek.

– Nem lenne okosabb, ha visszamenne a szobájába, Mrs. Ballynoy? Ebben a mai világban nagy szüksége van az alvásra az embernek, magának is, nekem is. Aztán ólálkodhat is valaki errefelé, és akármit lát, a legrosszabbra gondol.

– Az, az. Ferde agyak, ahányan vannak, azért is zártam kulcsra az ajtót. És hívjál csak Nellie-nek, mostanra már elég jól ismeresz. Meggyújthatod azt a gyertyát, de tedd magad mögé, mert csak ez a semmi egybe-pizsama van rajtam, hogy megvédjen a bajtól – és büntudatosan vihogott, míg Sean lassú mozdulatokkal az ágya melletti ládára rakta a meggyújtott gyertyát.

Csinos kis üsző, az biztos: hosszú, vörös haj, kontyba fogva, mely peckesen megül a fehér tarkóján; finom metszésű sápadt arc; nagy, ártatlan, szürke szemek, melyek mintha a szent Missabielle-barlang párjától volnának fátyolosak; e bájokat formás alak domborítja ki; és ha ez a Nellie ravaszul meghimbálja az édes figuráját bárki férfi orra előtt, az már nem látja, nem is akarja látni a Missabielle párját. Tralee bájos rózsája, bár föltehetőleg ama dalbeli virágszál jósága nélkül; akkor is: a szegénynegyed szemrevaló rózsája. De Seannak nem volt hangulata, hogy gyönyörködjék a formás alak és a finom arc bájában. Ha csak egy lélek is kilesi, hogy a nő az ő szobájában időzött, az egész ház harsogni fogja, hogy ő, Sean Mrs. Ballynoy-jal hetyeg. Rögtön össze kellett volna kapnia magát, és kilöknö. Már-már arra gondolt, hogy bár maradtak volna még a Feketék.

A józan gyertyavilágnál látta, hogy a nő elbűvölő testét egy pár barna papucs és egy virágmintás egybe-pizsama ékesíti; utóbbi lent combközépig ér, fönt jócskán megmutatja a duzzadó fehér keblet; igen bájos látvány, csak átkozottul kényelmetlen, ha az ember elszánta, hogy nem vesz tudomást róla.

– Ó! Meg is van – mondta a nő, mikor a gyertya már egyenletesen égett –, szépen, otthonosan magunk vagyunk. – Pár lépés után leült Sean mellé az ágyra.

– Kérem én, egy ilyen ország, amelyik úszik az imádságban és a hitbuzgalomban, mért rohan bele annyi éjszaka a rémségekbe, mikor semmi értelme? Azt mondják, Írország végett. Ebbe a politikába egy nap bele fogunk pusztulni. Rémesen szégyellem magam ebben a szerelésben – szúrta közbe hirtelen. – Kimostam az egyetlen jó hálóingemet, csak úgy pucéran aludtam, és ez az egybe-pizsama akadt a kezembe, mikor a Barnák elkezdtek döngölni a kiskaput. Ibolyamintás – kuncogott, és kissé följebb húzta a combján –, ibolya, ez való a gondolatra. – Azzal játékosan mellbe bökte Seant; a keze kivörösödött a mosáshoz használt szódától.

– Mr. Ballynóy nincs itthon? – kérdezte Sean, és próbált nem gondolni az egybe-pizsamára, inkább azon törte a fejét, hogyan szabadulhatna a nőtől.

– Nem megmondtam már reggel a lépcsőházban, hogy vidéki munkán van! Ha a Barnák jönnek, mindig odavan vidéken; bár nem sok hasznát venném a bajban, olyan jámbor, ki lehet lopni a kenyeret a szájából. Úgyhogy én csak egy szegény, magányos leányzó vagyok mostanság – azzal megint megbökte Seant, ezúttal a combján.

– Nem kellene inkább hazamenni? – figyelmeztette Sean. – A Barnák bármikor visszajöhetnek.

– No igen, bármikor; az ember sose tudja, mi telik ki tőlük. Ráadásul nem sokára Karácsony. Ó! – mondta hirtelen, s álmatagon a távolba nézett –, olyan jó, hogy egy magamfajtaival vagyok együtt: csak mi ketten vagyunk protestánsok az egész házban, ha nem számítjuk a férjemet. Az egész népségből, ha őt nem számítjuk, csak mi ketten járunk rendes istentiszteletre, csak mi ketten látjuk át a szent szöveg igazi értelmét.

– Már amennyire – mondta Sean, gondolatban hozzátéve, hogy hiszen se maga, sem a férje nem törődik a vallással fikarcnyit sem.

– Sajnálatos tévedésben vagy. Nem emlékszem olyan évre, hogy elmulasztottuk volna azt a furcsa, zsoltáros ragyogást Karácsony reggelén, templomba menet. Kellő hangulatban, vagyis gyakran, megláttuk (úgy is mondhatnánk) a ragyogó csillagot a torony csúcsán; és szinte hallottam a három tevé patájának tompa puffanását a mély homokban, ahogy hordozták a három királyokat meg a három busás ajándékot, amit Perzsiából vagy a távoli világ valamelyik vadonából hoztak; és közben az aggodalmas férj menedéket keres a derék feleségének, a hulló hó pedig belepi a hegyeket és kitölti a völgyeket, az asszony dús fekete haját szürkére festi sűrű pelyheivel, és ravaszul puha szőnyeget terít a saruba bújó lába alá, pedig fáj már az a fagyos puhaságtól; miközben az eltörődött József tébolyultan vánszorog mögöttük, és gyötrődik, hogy talál-e a hideg, hideg földön lakóhelyet. De jó az Isten, talál menedékül egy istálló a rémült, holtfáradt embernek, kinek átázott a vékony köpenye, forró fájdalom égeti a munkától kemény kezét, s a lába elkékült a tapadós hó keserves kérégtől; aztán mikor József biztos és illedelmes távolságba terelgette a meglepett állatokat, az apróság már édes kényelemben pihent a jászolban a baltacim, a kakukkfű, a rozmarin és a levendula pihe-puha ágán.

– Nem valószínű, abban a keserves évszakban hogy találtak volna annyi tavaszi és nyári növényt?

– Nem tudom, hacsak nem Isten maga változtatta a szénát és a szalmát illa-

tozó füvekké. De sokkal jobb, ha nem firtatjuk ezeket a dolgokat. Te félsz rám nézni, vagy mi? – szúrta oda, amint kilépett az álmából, mert Sean a fehér kebel és a puha combok varázsától ódzkodva elfordította a fejét. – Amíg nem élsz vissza a helyzettel, én nem bánom, bár kicsit röstellem magam ebben a szellős hacukában.

Az egybe-pizsama egyik vállpántja lecsúszott, s a nő pajkosan ki is húzta a karját belőle, úgyhogy a fél felsőteste meztelen volt; Sean látta a gyertyavilágnál, milyen formás a melle: mintha aranykupa volna tompa fényű rubinttal a közepén. Hiszen ha a Phoenix Park egy árnyas zugában volnának, vagy egy olyan házban, ahol a nőt nem ismerik, egy óra önkívület erejéig eltűnhetne a való világ. Csak nem itt.

– A férje derék fickó – mondta, hogy ne kelljen a nőre gondolnia. – Biztos örömmel látná a mostani öltözékében. Sokra tartja magát.

– Sokra is megyek vele – mondta a nő gúnyosan –, mert hol kapna olyat, mint én? Jót akar szegény ember, de becs'szavamra szánalmas, ha magunk vagyunk, és be akar indulni. Előre megkér, hogy szóljak, ha fájdalmat okoz! – Halkan, vidáman, gurgulázva nevetett, aztán a szája elé kapva kezét csitította magát. – Vicces, hogy itt beszélek róla, de meg kell bolondulni, ha vele vagyok. Gyakran szinte kikészülök, mire egy szikra törekvést kicsalok belőle. Igyekszik, igyekszik, de azt a kevés lendületet, ami valaha volt benne, elfújta a szél – hát szerencsés utat! – Most hangosan, haragosan nevetett, Sean attól tartott, meghallják; aztán folytatta. – Várjál csak, mindjárt mondom, meg fogsz szakadni a nevetéstől! Látnod kéne Charlie-t, mikor a nagy kant játssza. Biztos, hogy nem fogsz elalélni, Nellie? Ne felejs el szólni, ha fájdalmat okozok, édes! Egyik este, mikor éppen... érted... szépen kilöktem az ágyból: akkorát nyekkent a padlón, a ház reszketett belé! És tudod, Isten bizony, csak úgy elfeküdt kábán. Meg is ijedtem. Úgyhogy attól fogva, érted, úgy kell bánnom vele, mintha egy finom, törékeny porcelán holmi volna! Hiába, a szegény Charlie stílusa nekem túl ijedős. Nem olyan, mint Jim Achree-é. Azt hallottad?

Odacsusszant Sean mellé, félig már rajta feküdt, úgy énekelte majomkodva:

*Jim Achree stílusa pokoli hévvel van tele,
Szép lányok kis esze butusan elbódul bele.
Ahányszor próbálnak kicsit is játszani vele,
Csapdába ejti a szívük a Jim Achree csele.
Ó, Jim Achree, a te stílusod győz,
Mert hatalmas, pompás, és mindent lefőz,
Mert csintalan, kedves és rém veszedelmes,
S a nőket ledönti, mert tombol és bős.*

– Hallod-e – mondta pihegve –, egy kis simogatás, és gyámoltalanul, eszméletem vesztve ide ájulok.

– Halálunkban is életben vagyunk – gondolta Sean. Próbálta félrefordítani a fejét, hogy ne bujtogassa a fehér kebel aranykupája a tompafényű rubinttal a közepén, de a feje nem akart mozdulni. Viszont érezte, hogy keze a formás kebelre simul. A nő karja a feje alá furakodott, míg csak meg nem állapodott a nyaka

körüli ölelésben; másik keze pedig lefelé tolta róla a takarót. Vége van, hacsak nem kiált segítségért, de arra képtelen volt.

– Te jó fiú vagy – hallotta a nő suttogását –, semmiképp sem élnél vissza a helyzettel, ha sötét éjszaka magad vagy a szobádban egy hölgygel, és csak egy darabka lenge vászon választ el tőle, hogy gyorsan elheverj az ágyán a rozmarin-erdőben. Ne küszködj, ember, még felborítasz valamit! Mért nem akarsz, hogy leszedjem rólad a takarót? Túl sok van rajtad, egy kis friss levegő jót fog tenni. Fogadd el a jó falatot, amíg kínálják. – Egy vad rántással leszedte Seanról a takarót, mellé feküdt, és száját rányomta az övére. A nagy, ártatlan szeme most már eszeveszetten égett.

– Gyere – zihálta –, vadulj velem, ahogy csak telik tőled, hetek óta erre várok! – Sean pedig, félőrülten maga is, egy satu erejével szorította, s a húsába mélyesztette ujjait.

Aztán hirtelen halálra váltan felfigyeltek: meghallották, hogy kint az utcán szirénázó autó közeledik. Aztán újabb sivítás következett és utoljára még egy; s a három egyetlen éles, fenyegető sivitássá olvadt össze, mely ide-oda verődött az öreg házak között.

– Nagy erővel jönnek ma este – gondolta Sean –, három egyszerre, és mind-egyik a halál dalát dúdolja. Három modern, idétlen, sikító Banshee!²

Ekkor az éles sivitás egyetlen fülhasogató, vibráló sikoltásban egyesült, majd a sikoltás átúszott a járó motorok dohogásába, amint a teherautók megálltak a ház előtt, vagy majdnem épp előtte.

– A mi házunk előtt álltak meg, vagy a szomszéd háznál – mondta Nellie; kikapta karját Sean feje alól, s az ágyból sebesen az ajtóhoz surrant. – Ki hitte volna, hogy a disznók veszik a fáradságot, és egy éjszaka kétszer kijönnek? Krisztusom! A mi házunkat nézték ki maguknak! – Már döngették is a kiskaput. Nellie örjöngve forgatta-rángatta a kulcsot, de képtelen volt az ajtót kinyitni.

– Be fognak jönni – vinnyogott halkán –, és én itt állok a világ előtt, mint egy könnyű nőcske. – Addig húzta-rángatta a kulcsot, míg a másik pánt is lecsúszott a válláról, s ott dült-fült meztelenül az ajtónál. – Maga volt – kiabálta fojtottan elkeseredett, kivörösödött képpel –, maga csalt bele ebbe a blamálsba, el nem mehet egy tisztességes asszony maga mellett, hogy ne akarná megpiszkálni!

Sean nem kevésbé égett a vágytól, hogy a nő észrevétlen eltűnjön: kiugrott az ágyból, odalépett, s egy kemény fogással elfordította a kulcsot. A nő magára kapta a virágos egybe-pizsamát, felrántotta az ajtót, szó nélkül kiszaladt, és föl a lépcsőn. Sean becsukta az ajtót, visszamenekült az ágyba, mélyen belefúrta magát, és fülelt: vajon Barnák vagy Bakák nyomultak be a házba.

Az ajtó felpattant, s egy zseblámpa rémisztő fénye vakította el Seant. Csöndesen várta a pofont vagy a lövést, de egyik sem csattant el. Kinyitotta a szemét, s egy fiatal, kekiszín-egyenruhás bakatisztet látott, egyik kezében zseblámpa, a másikban revolver. Mögötte két közlegény lövésre kész karabéllyal. A tiszt rámeredt Seanra, aztán a fegyvert lassan visszatette a tokjába; intésére a katonák pihenjbe álltak, puskájuk tusát a piszkos padlóra koppantották.

– Keljen föl, öltözzön, menjen ki az utcára – mondta kurtán a tiszt –, a házat

---

² Sikoltozásával halált jósló tündéraszony

szobáról szobára átkutatjuk. A területet szögesdrótkordonnal lezártuk, meg ne próbálja áttörni, tűzparancs van, lelövik. – Nézte Seant, amint öltözik, és mikor fejébe csapta a sapkáját, megkérdezte:

– Télikabátja nincs?

– Valami olyasféle.

– A semminél jobb, vegye föl: kutya hideg van odakint.

– Rendes fickó – gondolta Sean, ahogy fölvette az öreg kabátot. – Néha eszébe jut a másik ember is. Hála Istennek, hogy a Barnák nem jöttek!

Kiment a sötét előcsarnokba, és kis híján beleütközött egy különítményesbe, épp a súlyos revolverét markolászta. Sean gerincén végigszaladt a hideg.

– Maga hova megy? – kérdezte a Barna.

– Ki az utcára, a tiszt úr parancsa.

– Miféle tiszt úr?

– Katonatiszt, uram.

– Ó! Katonatiszt, mi? Hát itt mi parancsolunk, értem?

– Igenis, uram – vágta rá Sean.

– Maga a Sinn Fein tagja? – kérdezte a Barna, és meglóbálta fegyverét.

– Sinn Feiné? Én? Ki van zárva.

– Akkor volt Sinn Feiner.

– Nem, soha – nyomatékosította Sean. Istennek hála, hogy nem azt kérdezte, voltam-e Köztársasági. Tudatlan angol disznó, mit tudja, mi a különbség.

– Hát, akkor is ír, azt nem tagadhatja le.

– Nem, uram, azt nem tagadhatom le. Bizony ír vagyok.

– Hát akkor kiáltsa azt, hogy „Rohadjon meg Írország!”, és mehet; de semmi motyogás, hallja az egész ház. Gyerünk!

Sean hallgatott. Pokolba vele, ha megteszi. Tudta, hogy elsápadt, érezte, hogy remeg a lába, de elszánt képpel, konokul hallgatott.

– Gyerünk, Sinn Fein-patkány, ordíts!

Fénysáv vetült rájuk, és Sean látta, hogy a fiatal bakatiszt feléjük tart. Megállt, ránézett Seanra, ránézett a Barnára.

– Valami gond van? – kérdezte. – Engedje ki ezt az embert az utcára.

– Törődjön a maga dolgával, a kurva életbe – acsargott a Barna.

– Azzal törődöm – mondta a fiatal bakatiszt. – Történetesen én is ír vagyok.

Netán kifogása van ellene?

– Engem maga nem utasíthat – pattogott a Barna.

– Nem is vágyom rá – mondta a tiszt –, de ezt az embert igen. Nem utasítottam magát, hogy menjen ki az utcára? – kérdezte Seanhoz fordulva.

– De igenis.

– Akkor csinálja – mondta élesen a tiszt. Sean sarkon fordult, és lépés indulj, gyorsan végigment a lépcsőházon, ki az utcára.

Nagyon hideg volt: a fogyó hold óvatos fényében Sean látta, hogy a járdán és az úttesten vastag zúzmara fehérlik. Az emberek csoportosan álldogáltak a házak előtti korlátnál összebújva; sokan csak most szivárogtak elő a többi házból, rajonként, ahogy a katonák terelgették őket. Az asszonyok próbálták a lelket tartani a pityergő, reszkető gyerekekben: hátukat-vállukat vékony rongyokba bugyolálták, a kisebbeket a keblükön melengették.

Több fényszóró is pásztázta az utcát, hol az embereket világították meg, hol a házak falát vonták ezüstbe. Az utca végén páncélaútó állt, nyitott tetővel; egy szakasz baka ült benne, csak a fejük látszott: halkán dalolták tanácsképpen a vacogó embereknek, hogy pakolják gondjuk az oldalzsákba. Az úttesten, a csöndes, nyugodt, szűz-fehér zúzmarán gyémánt-formán szögletes tank mászott, akár egy förtelmes, fenyegető meztelen csiga, lőréseiből undok, kocsányos szemek: géppuskák meredtek a rettegve lapuló emberekre.

A házuk kiskapujánál izgatott mozgolódás támadt. Sean arrébb araszolt, míg oda nem ért a lépcsőhöz, hogy átnézessen a sorfalat álló katonák válla fölött. Egy fogoly! Ki lehet? Suttogva megkérdezte az előtte álló katonától, mi történt.

– Tiszta arzenáll! – suttogta rekedten a katona. – A ház mögött valóságos arzenállt találtak! Annyi gelignit, hogy a fél várost föl lehetne robbantani vele. A csóringer stukkert rántott, de szétlőtték a kezét, mielőtt ránk sütötte volna. Itt jön a disznó!

Egy csapat katona lövésre kész karabélyá között lépkedett a cingár, esendő alak, keskeny arca sápadt volt, de keményen összeszorította az ajkát, s feltartotta a fejét. Sean, ahogy megnézte, látta, hogy bilincs fogja össze a két apró kezét, s az egyikből piros csöppek potyognak a zúzmarás, fehér járdára, kis pacákat hagyva maguk után, akárha piros bogycsók hullanának a hóra. Az előcsarnokból Nellie hangja harsant.

– Az én férjem! Derék ember és bátor! Hiába lövitek Írországot, nem oltjátok ki az életét, fegyveres orgyilkos banditák! Tessék, vigyetek engem is, ha mertek! Fel a fejjel, Charlie, Írország veled van!

Sean jobban odanézett. Úristen, a fogoly a cingár, jelentéktelen Charlie Ballynoy, aki messze kerüli a politikát! Katonákkal teli teherautó farolt a járdához. A megbilincselte foglyot feltaszigálták rá. Ahogy ott állt a katonák sűrűjében, s a fényszóró dicsfénybe borította, fölemelte bilincses két kezét – az egyikből még mindig szivárgott a vér.

– Éljen a Köztársaság! – kiáltotta teli torokból.

A teherautó elhajtott, a zúzmarára hullott, elárvult piros pöttyök barnára váltak. A fölszegett fejek ismét lehorgadtak, minden elcsöndesedett. A sivár hajnal végre lassan lehántotta az égről a sötétség vastagját, a tájra a várakozó népek sápadt arcától felfénylő kísérteties ragyogás kúszott. A halvány hold lejjebb süllyedt a mogorva égbolton, s a járdát, az úttestet és a tetőket borító fagyos zúzmarára még fehérebbnek tűnt. Pizkossárga egyenruhás alakok áramlottak ki a fehérségbe valamelyik sötét kapubejáratból, hogy aztán egy még sötétebb kapubejárat nyelje el őket. Közben a barna, meztelencsiga-mozgású tank föl-le mászott az utcában, letaposta a finom zúzmarát; ennek az újfajta leviáthánnak Isten sem tudott parancsolni.

MESTERHÁZI MÁRTON fordítása